

Raad van de
Europese Unie

Brussel, 25 april 2024
(OR. en)

8947/1/24
REV 1

SOC 279
GENDER 64
ANTIDISCRIM 58
EMPL 164

NOTA

van:	het voorzitterschap
aan:	het Comité van permanente vertegenwoordigers/de Raad
Betreft:	Vrouwen in het openbare leven – <i>Oriënterend debat</i>

Voor de delegaties gaat hierbij een oriënterende nota van het voorzitterschap met het oog op het oriënterend debat over bovengenoemd onderwerp in de Raad Epsco op 7 mei 2024.

Vrouwen in het openbare leven*Oriënterend debat***Verbetering van de vertegenwoordiging van vrouwen in de besluitvorming**

Gendergelijkheid is een mensenrecht en een fundamenteel beginsel van de EU dat is verankerd in de Verdragen en in het Handvest van de grondrechten. Het doel is een Unie van gelijkheid waarin vrouwen en mannen, meisjes en jongens, in al hun diversiteit vrij zijn om hun weg te kiezen in het leven, waar zij gelijke kansen op succes hebben, en waar zij op voet van gelijkheid kunnen deelnemen en leiding geven aan onze Europese samenleving.

Als gevolg van een sterkere politieke inzet op dit gebied geeft de Europese Commissie het goede voorbeeld met het allereerste gendergelijke college van commissarissen en de eerste commissaris bevoegd voor gelijkheid. Alle EU-instellingen hebben tijdens het huidige mandaat aanzienlijke vooruitgang geboekt door middel van wetgevingsinitiatieven voor het bevorderen van gendergelijkheid in alle dimensies. Democratische processen en politieke partijen moeten in hun structuren deze vooruitgang opvolgen, inclusief zijn en de diversiteit van de Europese samenleving weerspiegelen.

Ondanks langdurige inspanningen en onmiskenbare vooruitgang, zijn vrouwen nog steeds ondervertegenwoordigd op de meeste niveaus van de politieke besluitvorming en op andere gebieden van het openbare leven, met name in ministeriële en andere leidinggevende functies. Op basis van de gegevens van het Europees Instituut voor gendergelijkheid over de Europese Unie, blijkt dat gemiddeld 39,5 % van de leden van het Europees Parlement vrouw is en 32,8 % van de leden van de nationale parlementen in de EU-lidstaten, met grote geografische verschillen. Gemiddeld vertegenwoordigen vrouwen slechts 32,9 % van de ministers en slechts 35,7 % van de leden van regionale vergaderingen. In slechts een handvol EU-lidstaten bestaat volledige pariteit of genderevenwicht in de politieke vertegenwoordiging.

Bovendien zijn de gegevens veel minder bemoedigend wanneer specifiek wordt gekeken naar genderevenwicht in parlementen en lokale en regionale raden wat betreft voorzitters, voorzitters van parlementaire organen of belangrijke niet-verkozen functies. Er is nog steeds gendersegregatie in de portefeuilles van ministers en het lidmaatschap van parlementaire werkorganen, met traditioneel door mannen gedomineerde portefeuilles (defensie, financiën) en die met een hogere proportie vrouwen (sociaal beleid, onderwijs), evenals in portefeuilles die een sterke correlatie hebben met wetgevende en budgettaire gevolgen, ten voordele van door mannen gedomineerde beleidsmaatregelen.

Vanuit intersectioneel perspectief zijn de cijfers over de deelname van vrouwen uit etnische minderheden, LHBTIQ+-personen of vrouwen met een handicap onvolledig, maar geven zij niettemin zeer lage percentages aan, wat wijst op een beperkte vertegenwoordiging van minderheidsgroepen en hun perspectieven.

Belemmeringen voor de gelijke vertegenwoordiging van vrouwen in politieke en leidinggevende functies

Vrouwen in de politieke besluitvorming worden geconfronteerd met belemmeringen die zijn ingebed in verschillende culturele, economische en politieke contexten en kiesstelsels.

Ten eerste zijn er **bekende langdurige belemmeringen die vrouwen nog steeds beletten of ontmoedigen politieke besluitvormingsposities te bekleden**, zoals:

- Genderstereotypen en gendervooroordelen die verankerd zijn in de algemene cultuur blijven negatieve gevolgen hebben voor vrouwen. De opvoeding van jongens en meisjes en de negatieve stereotypen van vrouwen en mannen, ook in de media, beperken verder de belangstelling en de loopbaanambities van vrouwen voor machtsposities tijdens hun loopbaan.
- Een door mannen gedomineerde politieke cultuur in partijen en politieke instellingen. De manier waarop politieke partijen, als poortwachters voor politieke functies, zijn georganiseerd, bijvoorbeeld op het gebied van aanwervings-, toelatings- en selectie-procedures, heeft een negatieve impact op de kansen van vrouwen om leidinggevende functies te bekleden.
- Zorg en evenwicht tussen werk en privéleven. Veel vrouwelijke leiders hebben te maken met een overweldigende werkbelasting en tijdsdruk, terwijl de verantwoordelijkheid voor huishoudelijk werk en de zorg voor kinderen en ouderen nog steeds ongelijk zijn verdeeld.

- Ongelijke toewijzing van belangrijke middelen zoals tijd, financiële middelen en politieke netwerken.
- Politieke stelsels zelf kunnen een potentiële institutionele belemmering vormen. Meerderheidsstelsels zijn minder doeltreffend in het bevorderen van de verkiezing van vrouwelijke kandidaten dan politieke stelsels die volledig zijn gebaseerd op evenredige vertegenwoordiging, of die een element van evenredige vertegenwoordiging bevatten.
- De berichtgeving in de media over vrouwelijke politici en leiders bevat nog steeds gendervooroordelen, waarbij vrouwelijke politici aanzienlijk minder aandacht krijgen (17 % minder dan mannen), terwijl de berichtgeving vaak genderstereotypen weerspiegelt (Van der Pas & Aldering 2020).
- Het ontbreken van vrouwelijke rolmodellen als gevolg van bovengenoemde belemmeringen.

Ten tweede **hebben zich nieuwe, uitdagende belemmeringen voorgedaan die vrouwen beletten politieke besluitvormingsposities te bekleden of hen dwingen voortijdig te vertrekken**, met name:

- Geweld en intimidatie tegen vrouwelijke politici, maar ook tegen andere vrouwen in leidinggevende functies, hebben een afschrikkend effect op alle vrouwen die een loopbaan in het openbare leven overwegen. Veel vrouwelijke politici en leiders vertrekken voor het einde van hun ambtstermijn of blijven niet lang aan de macht.
- Het niveau van misbruik en geweld dat onevenredig is gericht op vrouwen in de politiek en het openbare leven, louter omdat ze vrouw zijn, is een groeiende zorg. Terwijl mannen vooral te maken krijgen met meer algemeen en politiek misbruik, worden vrouwelijke politici geconfronteerd met misbruik op grond van hun genderidentiteit, waarbij vrouwelijke politici uit etnische minderheden het hoogste niveau van misbruik ervaren.
- De getuigenissen van huidige en voormalige vrouwelijke politici die, in de nasleep van de #MeToo-beweging, hebben gesproken over hun persoonlijke ervaringen met seksuele intimidatie, zijn een ander punt van zorg. Er is nog steeds een tekort aan interne waarborgen tegen seksisme, intimidatie en seksuele intimidatie, en aan doeltreffende aangifte en verantwoordingsplicht binnen partijen en parlementen. Vrouwelijke kandidaten en parlementsleden melden ook een gebrek aan steun en solidariteit tussen de partijen wanneer zij te maken krijgen met misbruik.

- Uit onderzoek blijkt dat vrouwelijke politici tot drie keer vaker worden aangevallen dan mannelijke politici, met name online (Daniele, Dipoppa, Pulejo, 2023). Geweld tegen vrouwen in besluitvormingsposities is wijdverbreid en vindt in toenemende mate in de virtuele wereld plaats, met inbegrip van nieuwe vormen zoals met de computer gegenereerde naaktfoto's en -video's zonder toestemming (deepfake intieme afbeeldingen, cyberflashing) of online stalking. Hoewel online geweld al zeer intimiderend en traumatiserend is, kan het ook voorafgaan aan offline geweld, wat in extreme gevallen – zoals de moord op parlementslid Jo Cox in het VK – tot femicide kan leiden. LHBTQIA+- en minderheidskandidaten zijn ook onevenredig vaak het doelwit van aanvallen.

Mechanismen ter bevordering van gendergelijkheid in politieke functies

De ondervertegenwoordiging van vrouwen in de besluitvorming is een veelzijdig vraagstuk. De maatregelen die moeten worden genomen, hebben niet alleen betrekking op het kiesstelsel of de politieke partijen, maar hebben ook een breder toepassingsgebied, met inbegrip van beleid inzake het evenwicht tussen werk en privéleven en beleid ter bestrijding van gendergerelateerd geweld, om een gelijkere verdeling van zorg- en huishoudelijke verantwoordelijkheden te ondersteunen en genderstereotypen te overwinnen. Uit studies blijkt ook dat er een inclusieve omgeving moet worden gecreëerd voor iedereen, ook voor vrouwen uit kansarme groepen, om de aanwezigheid van vrouwen in machtsposities te verhogen en veilig te stellen en ten volle gebruik te maken van hun talenten. Zoals in de strategie voor gendergelijkheid 2020-2025 van de Commissie in herinnering is gebracht, vormen vrouwen een heterogene groep en kunnen zij te maken krijgen met intersectionele discriminatie op grond van verschillende kenmerken¹. Vrouwen met een handicap ondervinden bijvoorbeeld vaak problemen bij het uitoefenen van hun rechten, waaronder deelname aan verkiezingen en betrokkenheid bij politieke en besluitvormingsprocessen.

¹ Artikel 10 VWEU stelt: “Bij de bepaling en de uitvoering van haar beleid en optreden streeft de Unie naar bestrijding van iedere discriminatie op grond van geslacht, ras of etnische afkomst, godsdienst of overtuiging, handicap, leeftijd of seksuele gerichtheid”.

In de strategie voor gendergelijkheid wordt ook gewezen op het essentiële belang van gelijke kansen op participatie voor de representatieve democratie op alle niveaus. De Commissie heeft zich ertoe verbonden de deelname van vrouwen als kiezers en kandidaten aan de verkiezingen voor het Europees Parlement van 2024 te bevorderen, in samenwerking met het Europees Parlement en de nationale parlementen, de lidstaten en het maatschappelijk middenveld, onder meer door financiering en de bevordering van beste praktijken. De Commissie heeft ook specifieke toezeggingen gedaan met betrekking tot hogere functies in haar administratie en om de lidstaten te ondersteunen bij het ontwikkelen en uitvoeren van doeltreffendere strategieën om het aantal vrouwen in besluitvormingsposities te verhogen.

Wat de bredere kwestie van het inclusiever maken van de werkomgeving betreft, voorziet Richtlijn 2019/1158 betreffende het evenwicht tussen werk en privéleven in flexibele werkregelingen voor ouders en mantelzorgers, naast Richtlijn 2006/54/EG betreffende de toepassing van het beginsel van gelijke kansen en gelijke behandeling van mannen en vrouwen in arbeid en beroep, die voorziet in een betere bescherming tegen discriminatie op grond van geslacht.

De aanbeveling van de Commissie van 2023 over inclusieve en veerkrachtige verkiezingsprocessen bevat aanbevelingen inzake gendergelijkheid en identificeert een aantal relevante maatregelen die tot de lidstaten zijn gericht.

De onlangs aangenomen digitaledienstenverordening en de komende richtlijn ter bestrijding van geweld tegen vrouwen hebben tot doel gebruikers beter te beschermen door de grondrechten online te beschermen, een krachtig kader voor transparantie en verantwoordingsplicht voor onlineplatforms vast te stellen en één enkel, uniform kader in de hele EU te bieden. Zo worden onder meer grote onlineplatforms verplicht doeltreffende risicobeperkende maatregelen te nemen om systeemrisico's aan te pakken, onder meer met betrekking tot illegale haatzaaiende uitlatingen of cybergeweld tegen vrouwen. De zogenaamde anti-SLAPP-richtlijn heeft tot doel politici, journalisten, activisten en anderen beter te beschermen tegen de dreiging van ongegronde en onrechtmatige juridische procedures om degenen die in het algemeen belang werken het zwijgen op te leggen.

Met het recente akkoord over de richtlijn ter bestrijding van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld zullen de lidstaten nieuwe instrumenten moeten invoeren om geweld en haatzaaiende uitlatingen tegen vrouwen offline en online te bestrijden, waarbij een belangrijke rol is weggelegd voor de onlineplatforms.

Volgend jaar wordt het 30-jarig bestaan van de verklaring en het actieprogramma voor vrouwen, ontwikkeling en vrede van Peking van 1995 gevierd. Het actieprogramma van Peking herinnert eraan dat gelijkheid in de besluitvorming van essentieel belang is voor het versterken van de positie van vrouwen. Daarnaast voorziet het Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen in het recht om deel te nemen aan het openbare en politieke leven, met de verplichting om alle passende maatregelen te nemen om discriminatie van vrouwen in het politieke en openbare leven uit te bannen en te verzekeren dat vrouwen, op gelijke voet met mannen, het recht hebben om hun stem uit te brengen en verkiesbaar te zijn, aan openbare aangelegenheden deel te nemen, openbare ambten en functies te bekleden en deel te nemen aan activiteiten van het maatschappelijk middenveld.

Dit debat biedt de gelegenheid om de mechanismen en maatregelen te bespreken die nodig zijn om gendergelijkheid in de besluitvorming op EU- en nationaal niveau te bevorderen. Het kan daarbij gaan om institutionele en structurele maatregelen op nationaal niveau, zoals hervormingen van kiesstelsels, bindende of vrijwillige partijquota, genderevenwicht in bestuursorganen van kiescommissies, het koppelen van overheidsfinanciering voor politieke partijen aan genderpariteit, het herdefiniëren van de werkstructuren en het bevorderen van de integratie van de genderdimensie in het beleid, met inbegrip van betere gegevensverzameling, maar ook opleiding, begeleiding, financiering en andere steun voor vrouwelijke kandidaten, met name jonge vrouwen en vrouwen uit ondervertegenwoordigde minderheidsgroepen. Gezien het seksisme, de intimidatie en het geweld waaraan met name vrouwelijke politici worden blootgesteld, moet aandacht worden besteed aan maatregelen om genderstereotypen, haatzaaiende uitlatingen en intimidatie, zowel offline als online, te bestrijden.

In het kader van de komende verkiezingen voor het Europees Parlement en als onderdeel van zijn inspanningen om de zichtbaarheid van het gendergelijkheidsbeleid in de Raad te verbeteren, stelt het Belgische voorzitterschap dit onderwerp ter bespreking en uitwisseling van ervaringen en beste praktijken voor, met het oog op een veilige en gelijke omgeving voor vrouwen in het openbare leven.

Tegen deze achtergrond worden de ministers verzocht een oriënterend debat te houden over de volgende vragen:

- 1. Welke strategieën en mechanismen op nationaal niveau heeft uw land ontwikkeld om de vertegenwoordiging van vrouwen in de besluitvorming te verbeteren en gendergelijkheid in leidinggevende functies te bevorderen?*
- 2. Welke initiatieven kunnen op EU-niveau worden genomen om de bovengenoemde doelstelling te verwezenlijken?*